گفتوگۆ لەگەڵ شاعیر و نووسەر مامۆستا بەهرام.. ئامادەکردنی: کامەران حاجی ئەلیاس

مامۆستا بەهرام: لای من زۆر گرنگە مانشێتی شیعر گوزارشت لە ناوەڕۆکی شیعر بکات

مامۆستا بەهرام: ئەو کاتە شیعر دەنووسم کە دەت قدیلانەی هەستەکانم دەکاتەوە

نووسەرو شاعیری دیاری کوردستان بەهرام محەمەد تاهیر- کاکل ناسراو بە (مامۆستا بەهرام)، وەکو شاعیر و چیرۆك نووس شوێن پەنجەی لە نێو کتێبخانەی کوردی دیارە خزمەتێکی زۆری بواری ئەدەبی کردووە خاوەنی چەندین کتێبە لەبواری شیعر،رۆمان ،چیرۆك ،وەرگێران..لە چەندین گۆڤاری وەکو ئەندامی دەستەی نووسەران کاری کردووە بەمەبەستی ئاگارداربوون لە کار و چالاکییەکانی ئەم هەڤپەیڤینەمان لە گەڵ دا ئەنجام دا.

هەڤپەیڤین- کامەران حاجی ئەلیاس

***دەرگاکانی نووسینی شیعر زۆرن وەکو(دایك، یادگار، ئازار، غەریبی،خەیاڵ..) بەڕێزتان لە کام دەرگاوە شیعرەکانت لەنگەردەگرن؟**

- بەڵێ دەرگاکانی نووسینی شیعر زۆرن.. چونکە شیعر باڵاخانەیەکی بەرزە و لە سەر ڕووبەرێکی پان و پۆڕ..بنیات دەندرێت، بۆیە بۆ هەوا گۆڕکێی دروست چەندین دەرگاو پەنجەرەی گەرەکە دنیای نووسینی شیعر فراوانە و دەرگاکانی چوونە ناوەوەشی کراوەن، هەتا ئەگەر کراوەش نەبن، مرۆڤ بەو بەهرە شاردراوە و هەستە ناسکە و ئارەزووە پەنگخواردووە و ویستە بەهێزەی لە ناو ناخ و مێشك و دڵی دا هەنە "دەتوانی دەرگاکان بکاتەوە..واتە ئەگەر کلیلەکانی بەهرەو هەست و ویست و ئارەزوو هەبێت دەتواندرێ دەرگاکان بکرێنەوە..

  بەڵێ من چەند کلیلێکی ئەو دەرگایانە بەکار دەهێنم، بەڵام لەوانەیە دەرگایەك لەو دەرگایانەم بۆ ئاسانتر بێ بکرێتەوە.. پێم وایە شیعر ئەگەر بۆ خۆشەویستی خاك و دایك و جوانی نەبێت، ئەگەر شەڕ بە نەفرەت نەکات، هەناوی ببرسییێك نەخاتە بەرچاوی تێران، منداڵێك لە باوەشی شیعردا هەست بە

ئارامی نەکات، ژنێك پێیەوە سەربەرز نەبێت، کەرقی ورەی پێشمەرگەیەك و شەڕقانێـــــك لە مەورەد نەدات و تیـــــژی نەکاتەوە، پێیە خوارەکان ئاگادار نەکاتەوە و هەوڵدان نەبێت بۆ ڕاستکردنەوەیان ،ئەوە هەر نەبێت باشترە..

***زۆرێك لە شاعیران کاتێکی دیارکراویان نییە بۆ شیعر نووسین ئێـــوە کـــاتێکی دیارکراوتـــان هەیە بۆ شیعـــر نووســـین بۆ (شەو، بەیانی ،ئێوارە..)؟**

▪ ئەو کاتە شیعر دەنووسم کە شیعر خۆی سەرەتاتکێم لە گەڵدا دەکات و هانام بۆ دەهێنی بۆ ئەوەی بینووسم.. ئەو کاتە شیعر دەنووسم کە دێت قدیلانەی هەستەکانم دەکاتەوە..
شیعر کات و ساتی دیاری کراوی نییە.. بەیانی و ئێوارەو شەو و نیوە شەو لای ئەونییە، هەر کاتێك ویستی دێت و لە دەرگات دەدات، ئەگەر ئازای زوو دەرگای لێ ناکەیەوە و پێشوازییەکی گەرم و گوڕی لێ ناکەی.. ئیدی چیدی بەو شێوە جوانییە و ڕەزا سووکییەی هاتووە نـــایبینییەوە، لەوانەیە جارێکی دی و بە شێوەیەکی دی، جیا لەوەی پێشتر بێتەوە..

***پێتان وایە شیعر تەنیا گوزارشت لە خەم ودووری نەهامەتی دەکات ؟ یان پەنجەرەکە بۆ هیوا و ستاتیکا؟**

▪ ئەمە میللەتێکی بەش مەینەت و ماف خوراو و ستەم لێکراوین، مێژوو فەرامۆشی کردووین و جوگرافیاش دژمانە، ئەگەر ئەمەی نووســەر و شـــاعیر و چیڕۆك نـــووس و ڕۆمـــان نـــووس، هەروەهـــا مێژوونووسان هەر کەسەو لەلای خۆی ئەو ڕاستیانە نەخاتە بەر گـــوێ و چـــاوی جیهـــان ئەدی دەبـــی کێ بیکـــات.. خۆ نـــاکرێت لە بەرامبەر شکست پێهێنانی شۆڕشێکی تەمەن چواردە ساڵەی کە و بێ دەنـــگ بـــی و شیعرێکـــی بۆ نەنووســـی، چۆن دەکـــرێ ئەنفـــال و کیمیاباران فەرامۆش بکەی و جیهانی لێ تێنەگەیەنیت، ئایا دەکرێ (درۆن) بارانت بکەن و بۆ شیعر نەڵێی ئۆف.؟ دەکرێ وڵـــاتت پـــارچە پـــارچە بێـــت و خەمـــی بۆ نەخۆی.؟ پاکیزەکـــانی نەتەوەکەت تەبـــزی گە (اغتصـــاب) بکرێـــن و جەرگـــت بۆیـــان نەسووتێت.؟..بەڵام سەرەڕای ئەو نەهامەتییانەش، خۆ ناکرێت شیعر بکەینە ئامرازی پرسە دانان و قوڕ پێوان بەڵکو دەکرێت و دەتـــوانین بیکەینە پەنجەرەیەك بۆ هیـــوا بەخشیـــن و ورە بەرزکردنەوە..

***زۆرێـــك لە شـــاعیران کە شیعـــر دەنووســـن بەخۆیـــان دەنووســـن، ئایـــا**

شیعرەکانی تۆ پەیامێکی بە خوێنەر لە خۆ دەگرێت؟

- بڕوا ناکەم شاعیرێکی شاعیر، کە زۆربەی خەسڵەتەکانی شاعیریی تێدابی بەو جۆرە بیر بکاتەوە کە شیعر تەنها بۆ خۆی بنووسی.. ئەوە قسەی من نییە، لە مێژە گوتویانە: (شاعیر کە دەقێکی شیعریی دەنووسی تا ئەو کاتەی بڵاوی دەکاتەوە، ئەو شیعرە هی خۆیەتی، بەڵام کە بڵاوی کردەوە دەبێتە موڵکی هەموو خوێنەرانی.. لە بەر ئەوەی پەیامی هەمە جۆر هەیە، بۆیە ڕەنگە هەر شاعیرێکیش جۆرە پەیامێکی لەو جۆرانە هەبێت کە لە شاعیرێکی دیکەی جیا بکاتەوە.. پەیامی من لە شیعر نووسین دان کە ئامانجی سەرەکیشمە، بریتییە لە:
- **زمان:** کە یەکێکە لە ئەستوندە هەرە بەهێزەکانی بەرزکردنەوەی ڕەشماڵی سێ ئەستوندەی شیعرەکانم…من دەمەوێ لە ڕێگەی زمانی پاراوو ڕەسەنەوە پەیامەکەم بگەیەنمە خوێنەرانمەوە و سەرنجیان بۆ شیعرەکانم ڕابکێشم، لە هەمان کاتدا چەندین وشەی ڕەسەنی مردوو زیندوو بکەمەوە.. (دیلان تۆماس) ی شاعیری پایەبەرزی بەریتانیا دەڵێت: من کە قەسیدەیەك دەخوێنمەوە، سەرەتا وشە جوانەکان سەرنجم ڕادەکێشن، دواتر بیرۆکەی شیعرەکە..
- **بیرۆکە:** واتە خولانەوە بە دەوری جغزی یەك بیرۆکە، نەك تێکەڵ و پێکەڵ کردن، چونکە شیعر چیڕۆك و ڕۆمان نییە بواری باز بازانەی تێدابێت، خوێنەر و ئارەزوومەندانی شیعر خەز لە شیعری درێژ و تێکەڵ و پێکەڵ ناکەن..
  - ئاڵۆزی و تەم و مژاویی: شیعر مەتەڵ نییە هەڵی بێنی، من لە گەڵ ئەو جۆرە شیعرانە نیم خوێنەر دەیان جار بیخوێنیتەوە و تێی نەگات، یان چەندین لێکدانەوەی بۆ بکرێ، یان ئانە پانەی بۆ بکرێ.. کەوانە شیعر دەبێت ڕەنگ و بۆن و تامی هەبێت و پێیانەوە بناسرێتەوە.. بە یەکەم جار کە سەیری شیعر دەکەی ئەگەر شاعیر بی، یان خوێنەرێکی بەردەوامی شیعر بی، بە ڕەنگەکەی دەزانی خۆماڵییە یان نا..بۆنی مانشێتی شیعرەکە ئارەزووی خوێنەر بۆ خوێندنەوەی شیعرەکە زیاد دەکات.. بیخوێنەوەو بڕۆ ناو قووڵایی شیعرەکە ئینجا دەزانی تامی شیرینە یان تفت و تاڵ

***مانشێتی شیعرەکانت سەرنج راکێشن تاچەند گوزراشت لە ناو□□کی شیعرەکانت دەکات، پێتان وایە مانشێتی شیعر دەبێ گوزراشت لە ناوەرۆك بكات؟**

- بەڵێ لای من زۆر گرنگە مانشێتی شیعر گوزارشت لە ناو□□کی شیعر بکات، چونکە زۆر لە خوێنەرانی شیعر (هەتا خوێنەرانی با□ت□کانی دیکەی نووسین و چیڕۆك و ڕۆمانیش) ئەگەر مانشێتی شیعرەکە سەرنج ڕاکێش نەبێت لەوانەیە شیعرەکە پشتگوێ بخەن و نەیخوێننەوە..

***شاعیری فەرنسی (لویس ئارگونی) دەڵێت "ئەگەر شیعر نەبوایە هەموومان تووشی خوورپەی(سەکتە) دڵ دەبووین، بۆچوونت لەسەر ئەم دەستەواژە چیە؟**

- لەوەتی مر□ق ه□یە شیعر هەر هەبووە و تاکو ئێستاش بەردەوامە، خەڵکیش هەر تووشی خوورپەی دڵ بووە و دەبی، ڕۆژ لە دوای ڕۆژیش کەسانی تووشی خوورپەی دڵ دەبن لە زیاد بوون دانە، لەوانەیە زۆربەشیان شاعیر بن.. من قسەی ئەو هاوڕێ شاعیرەمان بەو نوکتەیە دەچوێنم (دەشوبهێنم) کە کابرایەکی سەر بە عەشیرەتێك لە ناو خەڵکی عەشیرەتەکەی خۆی گۆتبووی: ئەرێ ئەوانەی لە عەشیرەتی ئێمە نینە کوو دەتوانن بژین!!!! من ئەگەر پێچەوانەی سەرلە بەری ئەو بیرکردنەوەیە ن□ب□م، لەبەر ئەوەیە کە لەوانەیە کەسێکی لاوازی هەست تەنك و ناسك شیعرێکی پڕ لە ئازارو خەم و نەهامەتی بخوێنێتەوە کاری لێ بکات و تووشی خوورپەی دڵی بکات ،کە ئەوەش زۆر دەگمەن ڕوودەدات

خەڵکی عەشیرەتەکەی خۆی گۆتبووی: ئەرێ ئەوانەی لە عەشیرەتی ئێمە نینە کوو دەتوانن بژین!!!! من ئەگەر پێچەوانەی سەرلە بەری ئەو بیرکردنەوەیە ن□ب□م، لەبەر ئەوەیە کە لەوانەیە کەسێکی لاوازی هەست تەنك و ناسك شیعرێکی پڕ لە ئازارو خەم و نەهامەتی بخوێنێتەوە کاری لێ بکات و تووشی خوورپەی دڵی بکات ، ،کە ئەوەش زۆر دەگمەن ڕوودەدات..

***چۆن دەڕوانیتە ئاستی شاعیرە لاوەکان؟**

- پێم وایە ئەو هەویرە ئاوی زۆری دەوێ، بۆیە ئەگەر بەو پەلە پەلی□ی و□□□ام دانەوەی پرسارێك ئاستی لاوەکانمان ه□ب□سن□گ□نم هەلەمە.. تەنها من ئەوە دەڵێم: کەم کەس هەیە چەندین شیعری (حاجی قادرو فایەق بێکەس و گۆران و......هتد)

لەبەر نەکردبی، کەچی ئێستا کەم کەس، یان بەدەگمەن هەیە بتوانی شیعرێکی نوێ ئەزبەر بکات، لەبەر ئەوەی سەرو بنیان یەك ناگرنەوە، یان ئەو ئاوازو مۆسیقایەی لەواندا هەیە، ئێستا ناڵێم هەر نییە، بەڵام دەگمەنە..

***جگە لە بواری نووسینی شیعر لە چیرۆك نووسینش ئەسپی خۆتان تاوداوە چەمکی چیرۆکەکانت لە چییەوە سەرچاوە دەگرن؟**

- بەڵێ دوو کۆمەڵە چیڕۆك و ڕۆمانێکم چاپ کردووە، ڕۆمانێکیشم لەبەر دەستە زۆری نەماوە تەواوی بکەم.. پێم وایە، ڕۆمان و چیڕۆك و شیعر سێ برای گەورە و ناوەنجی و بچووکن، بەڵام بە جۆستەو خەسڵەت جیاوازن.. لای من چیڕۆك و ڕۆمان نووسین، لە نووسینی شیعر ئاسانترە.. شیعر تیف تیفەی زۆری دەوێ، واتە گۆڕان بە دوای وشەی جوانی ئاوازبەخش بە جۆرێك لە گەڵ نۆتەی مۆسیقا بسازێت..هەروەها شیعر بە دەربڕینێکی کەم مانایەکی زۆرت پێ دەبەخشی، کەچی لە نووسینی چیڕۆك و ڕۆمان بە هەمان مەبەست دەتوانی درێژدادەی بکەیت و ئەو هەموو جوانکارییەی شیعریشی ناوێت.. چیڕۆك و ڕۆمانەکانیشم هەر زیاتر لە مەینەتی و نەهامەتییەکانی نەتەوەکەم سەرچاوە دەگرن، هەتا ئەگەر چیڕۆکێکی خۆشەویستیش بنووسم ناتوانم لەگەل بەدبەختییەکی میللەتەکەم تێکەڵی نەکەم..

نووسەر و چیرۆك نووس "محمد تاهیر- کاکل، ناسراو بە (مامۆستا بەهرام) لە چەند دێرێك دا:

- ئەندامی کارای سەندیکای رۆژنامەنووسانی کوردستانە
*ئەندامی فیدراسیۆنی ڕۆژنامەنووسانی نێودەوڵەتییە
*ئەندامی یەکێتی نووسەرانی کوردە
*، ئەندامی یەکێتی مامۆستایانی کوردستانە
*ئەندامی دەستەی نووسەرانی گۆڤاری (هەرێمی کوردستان) بووکە لەلایەن وەزارەتی رۆشنبیری دەردەچوو.
*ئەندامی دەستەی نووسەرانی گۆڤاری (داد) بوو کە لەلایەن وەزارەتی داد دەردەچوو.
تاکو ئێستا ئەم کتێبانەی بە چاپ گەیاندووە:
- کاتم بەفیڕۆ نادەم کۆمەڵە چیرۆك بۆ منداڵان ٢٠٠٥
-ڕۆشنبیری … کۆمەڵگەی مەدەنی وەرگێڕان ٢٠٠٦

- کورد- عەرەب- شۆڤێنیزم وەرگێڕان ٢٠٠٩
- شێلم کوێرم ناپارێزم کۆمەڵێک وتاری خۆی ٢٠١٠
- ئێوەشمان فت کۆمەڵێ چیرۆک ٢٠١٤
- ڕەوشت و سیاسەت برتراند ڕاسل وەرگێڕان ٢٠١٥
- ئێمە کێین؟ سامویل. ب. هنتگتۆن وەرگێڕان ٢٠١٦
- زامەکان دەکولێنەوە ڕۆمان بەرهەمی خۆی ٢٠١٨
- کەزی دایکمیان بڕیوە کۆمەڵێ چیرۆک – خۆی ٢٠١٩
- تووڕەم لە هەور و با شیعر ٢٠٢٤

شکۆی شاژنایەتی خۆرم شکاند شیعر ٢٠٢٤

*ئەم کتێبانەشی ئامادەن بۆ چاپ:

-راپەڕینی جووتیاران – رۆمان

-ململانێی زلهێزەکان کۆمەڵێک وتاری وەرگێڕدراو

- لە گوندەوە بۆ شار – رۆمان